

NOVI GEODETSKO-GEOINFORMATIČKI NAZIVI 8

Nakon sedam objavljenih priloga s definicijama novih geodetsko-geoinformatičkih naziva pripremili smo za čitatelje Geodetskog lista i osmi. Razlog je ubrzani razvoj tehnologije koji svakodnevno stvara nove nazive. Uključeni su i nazivi iz drugih struka nužni i geodetima.

Svi nazivi poredani su po abecedi. Kada se naziv sastoji od dviju ili više riječi, prva je uvijek imenica. Na primjer, *postautorska kartografija* uvrštena je u rječnik kao *kartografija, postautorska*. Zarez znači da je uobičajeni redosljed riječi obrnut. Na isti način upisani su u rječnik i nazivi na stranim jezicima.

Sinonim nazivu u hrvatskom jeziku označen je s *također*. Prednost se daje prvom navedenom nazivu. Ako u stranom jeziku postoje sinonimi, odvojeni su točkom sa zarezom (;).

S *vidi* upućuje se na nazive koji su poslužili u definiciji određenog naziva ili su u uskoj vezi s njim.

U *napomenama* dane su neke dodatne informacije.

CI

Vidi: inteligencija, računalna

GEDI

Vidi: istraživanje dinamike globalnih ekosustava Lidarom

GIS, autonomni

geoinformacijski sustav sljedeće generacije pokretane umjetnom inteligencijom koji iskorištava opće sposobnosti generativne umjetne inteligencije u razumijevanju, zaključivanju i kodiranju prirodnog jezika za rješavanje geoprostornih problema automatskim prikupljanjem, analizom i vizualizacijom prostornih podataka uz minimalnu ili nikakvu ljudsku intervenciju

Vidi: inteligencija, umjetna (Frančula i dr. 2020); inteligencija, generativna umjetna (Frančula i Lapaine 2023).

En. GIS, autonomous

inteligencija, računalna

dio umjetne inteligencije koji se bavi stvaranjem algoritama i sustava koji mogu učiti iz podataka i donositi odluke na temelju onoga što su naučili

Napomena: To uključuje zadatke poput strojnog učenja, neuronskih mreža i evolucijskog računanja.

Vidi: računanje, evolucijsko; inteligencija, umjetna (Frančula i dr. 2020); učenje, strojno (Frančula i dr. 2020); mreža, neuronska (Frančula i Lapaine 2022).

En. intelligence, computational; CI

Fr. intelligence computationnelle

Nj. Intelligenz, computergestützte

istraživanje dinamike globalnih ekosustava Lidarom

sustav za lasersku izmjeru visoke razlučivosti smješten na Međunarodnoj svemirskoj postaji koji precizno mjeri strukturu šumskog pokrova, visinu krošnja i površinsku elevaciju pomoću tri lasera

Napomena: Projekt vodi University of Maryland u suradnji s NASA Earthdata
En. Lidar, Global Ecosystem Dynamics Investigation; GEDI Lidar

kartiranje podložnosti poplavama

Vidi: podložnost poplavama

En. flood susceptibility mapping

kartografija, akcijska

kartografija u kojoj pristup izradi i upotrebi karata naglašava njihovu praktičnu upotrebljivost za donošenje odluka, planiranje i konkretno djelovanje u stvarnom svijetu

Napomena: Primjer je karta poplavnog rizika koja jasno pokazuje zone evakuacije.

En. cartography, actionable

kartografija, autorska

kartografija u kojoj pojedinac ili institucija preuzima odgovornost za cijeli kartografski tijek rada: odabir tema, prikupljanje podataka, postavljanje prioriteta, generaliziranje i oblikovanje vizualnog rezultata

Napomena: Naziv nije uobičajen u kartografskoj literaturi. Ovdje je naveden da bi se jasnije uvidjela razlika u odnosu na postautorsku kartografiju.

Vidi: kartografija, postautorska

En. cartography, authorial

Nj. Kartographie, autorenhafte

kartografija, feministička

dio kartografije koji analizira i preoblikuje načine na koje se prostor kartografira kako bi učinila vidljivima iskustva, znanja i prostore žena i drugih marginaliziranih skupina, te razotkrila političku i društvenu narav karata

En. cartography, feminist

Nj. Kartographie, feministische

kartografija, narativna

dio kartografije koji se bavi praksom i teorijom oblikovanja kartografskih prikaza koji strukturiraju i prenose priče, kombinirajući geografske podatke s narativnim elementima, kako bi se iskustva, događaji ili procesi učinili razumljivima prostornim prikazom

En. cartography, narrative

Fr. cartographie narrative

Nj. Kartographie, narrative

kartografija, postautorska

kartografija u kojoj karte nastaju kao rezultat interakcija između ljudi, strojeva, algoritama, skupova podataka i društvenog konteksta

Vidi: kartografija, autorska

En. cartography, post-authorial

Nj. Kartographie, post-authorenhaft

krov, zeleni

Takoder: krov, živi

krov zgrade koji je djelomično ili potpuno prekriven vegetacijom i supstratom za uzgoj, zasađenim preko hidroizolacijske membrane

Napomena: Njegove prednosti uključuju smanjenje učinka toplinskog otoka, bolju izolaciju, zadržavanje oborinskih voda te poboljšanje kvalitete zraka i bioraznolikosti.

En. roof, green

Fr. toit végétalisé

Nj. Gründach

krov, živi

Vidi: krov, zeleni

En. roof, living

model prihvaćanja tehnologije

teorija koja predviđa kako i zašto će korisnici usvojiti novu tehnologiju, na temelju njihove percipirane korisnosti i percipirane jednostavnosti upotrebe

Napomena: Razvio ju je Fred Davis 1980-ih.

En. technology acceptance model; TAM

Fr. modèle d'acceptation de la technologie

Nj. Technologieakzeptanzmodell

nesigurnost, kartografska

stupanj nepouzdanosti ili mogućih pogrešaka na karti u odnosu na stvarno stanje u prostoru

En. uncertainty, cartographic

Fr. incertitude cartographique

Nj. Unsicherheit, kartographische

pismenost, informacijska

sposobnost prepoznati potrebu za informacijama, pronaći ih, kritički procijeniti, učinkovito koristiti i etički primijeniti u različitim kontekstima – obrazovanju, radu i svakodnevnom životu

En. literacy, information

Fr. maîtrise de l'information

Nj. Informationskompetenz

podložnost poplavama

mjera vjerojatnosti da će lokacija doživjeti poplavu na temelju svojih fizičkih i lokalnih teritorijalnih uvjeta, bez uzimanja u obzir učestalosti događaja

Napomena: Određuje se pomoću tehnika kao što je kartiranje podložnosti poplavama koje analizira čimbenike poput topografije, tipa tla, načina korištenja zemljišta i povijesnih podataka o poplavama kako bi se identificirala područja najosjetljivija na poplavljanje.

En. flood susceptibility

Fr. vulnérabilité aux inondations

Nj. Hochwassergefährdung

posrednik poruka

komponenta posredničkog softvera koja omogućuje asinkronu komunikaciju između različitih aplikacija, sustava ili servisa

Napomena: Djeluje kao posrednik koji prima poruke od proizvođača, privremeno ih pohranjuje te ih isporučuje potrošačima prema unaprijed definiranim pravilima.

Vidi: softver, posrednički

En. broker, message

pristupačnost, pješačka

mjera koliko je neko urbano područje pogodno i pristupačno za pješaćenje, odnosno koliko lako i sigurno ljudi mogu doći do sadržaja i usluga unutar razumnog pješaćkog dometa

Napomena: Ne postoji jedinstvena mjera pješaćke pristupačnosti.

En. walkability

Fr. accessibilité piétonne

Nj. Fußgängerfreundlichkeit

računanje, evolucijsko

dio umjetne inteligencije koji se koristi algoritmima inspiriranim biološkom evolucijom za rješavanje složenih problema, posebno problema optimizacije i pretraživanja

En. computation, evolutionary

Nj. Berechnung, evolutionäre

segmentacija, semantička

postupak računalnog vida koji svakom pikselu na slici dodjeljuje oznaku klase, koja odgovara određenom objektu ili kategoriji na slici

Napomena: Koristi se za razlikovanje, na primjer, između “ceste”, “automobila” i “pješaka”.

Vidi: vid, računalni (Frančula i dr. 2020)

En. segmentation, semantic

Fr. segmentation sémantique

Nj. Segmentierung, semantische

softver, posrednički

softver koji djeluje između operacijskog sustava i aplikacija koje se na njemu izvršavaju, odnosno između različitih aplikacijskih komponenti ili sustava

Napomena: Pruža zajedničku infrastrukturu i alate koji olakšavaju komunikaciju, bez obzira na razlike u operativnim sustavima, programskim jezicima ili hardveru na kojem te aplikacije rade.

En. middleware

Fr. intergiciel

TAM

Vidi: model prihvaćanja tehnologije

Literatura

Caquard, S., Cartwright, W. (2014): Narrative Cartography: From Mapping Stories to the Narrative of Maps and Mapping, *The Cartographic Journal*, 51, 2, 101–106, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1179/0008704114Z.000000000130>, (5.10.2025.).

Complexica (2025): Narrow AI Glossary, Computational intelligence, <https://www.complexica.com/narrow-ai-glossary/computational-intelligence>, (5. 10. 2025.).

Edler, D. (2025): Are We Moving Toward a “Post-Authorial Cartography”? *KN - Journal of Cartography and Geographic Information*, 75, 3, 139–141, <https://link.springer.com/article/10.1007/s42489-025-00196-y>, (3. 11. 2025.).

- Falcao, A. P., Pernes, J., Miranda, V., Silva, C. M. (2025): Mapping Green Roofs on Buildings Using Vegetation Indices and Deep Learning Techniques, *Remote Sensing*, 17, 21, 3657, <https://www.mdpi.com/2072-4292/17/21/3657>, (12. 11. 2025.).
- Falebita, O. S., Abah, J. A., Asanre, A. A., Abiodun, T. O., Ayanwale, M. A., Ayanwoje, O. K. (2025): Determinants of Chatbot Brand Trust in the Adoption of Generative Artificial Intelligence in Higher Education, *Education Sciences*, 15, 10, 1389, <https://www.mdpi.com/2227-7102/15/10/1389>, (3. 11. 2025.).
- Feizbahr, M., Brake, N., Arbabkhan, H., Asli, H. H., Woods, K. (2025): Flood Susceptibility Mapping Using Machine Learning and Geospatial-Sentinel-1 SAR Integration for Enhanced Early Warning Systems, *Remote Sensing*, 17, 20, 3471, <https://www.mdpi.com/2072-4292/17/20/3471>, (13. 11. 2025.).
- Frančula, N., Lapaine, M. (2022): New Cartographic Terms / Novi kartografski nazivi, *Kartografija i geoinformacije*, 21, 37, 74–81, <https://hrcak.srce.hr/clanak/446502>, (3. 2. 2026.).
- Frančula, N., Lapaine, M. (2023): New Cartographic Terms 3 / Novi kartografski nazivi 3, *Kartografija i geoinformacije*, 22, 40, 118–123, <https://hrcak.srce.hr/clanak/465396>, (3. 2. 2026.).
- Frančula, N., Lapaine, M., Jazbec, I.-P. (2020): *Kartografski rječnik*, Hrvatsko kartografsko društvo, Naklada Dominović, <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/knjiga/19366>, (20. 11. 2025.).
- Gartner, G. (2025): Actionable cartography: maps as decisive instruments in the era of AI, *GIM International*, 39, 4, 65, <https://www.gim-international.com/magazine>, (14. 11. 2025.).
- Li, Z., Ning, H., Gao, S., Janowicz, K., Li, W., Arundel, S. T., ... Hodgson, M. E. (2025): GIScience in the era of Artificial Intelligence: a research agenda towards Autonomous GIS, *Annals of GIS*, 31, 4, 501–536, <https://doi.org/10.1080/19475683.2025.2552161>, (20. 12. 2025.).
- Ndungu, M. W. (2024): Integrating basic artificial intelligence literacy into media and information literacy programs in higher education: A framework for librarians and educators, *Journal of Information Literacy*, 18, 2, 122–139, <https://journals.cilip.org.uk/jil/article/view/690/612>, (12. 1. 2026.).
- Portal, C., Plumejeaud-Perreau, C., Picker, M. (2025): Introducing the special issue: ‘cartographic uncertainties.’ *International Journal of Cartography*, 11, 4, 481–488, <https://doi.org/10.1080/23729333.2025.2532126>, (12. 1. 2026.).
- Saleh, A., Morabito, R., Dustdar, S., Tarkoma, S., Pirttikangas, S., Lovén, L. (2026): Towards Message Brokers for Generative AI: Survey, Challenges, and Opportunities, *ACM Computing Surveys*, 58, 1, Article 20 (September 2025), 37 pages, <https://doi.org/10.1145/3742891>, (1. 11. 2025.).
- Wikipedia (2025a): Evolutionary computation, https://en.wikipedia.org/wiki/Evolutionary_computation, (5. 10. 2025.).
- Wikipedia (2025b): Green roof, https://en.wikipedia.org/wiki/Green_roof, (12. 11. 2025.).